

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3028	6 augustus 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 56/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3028, d.d. 6 augustus 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

56/92

(Afgesloten 061200 AUG 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in Bosnië-Herzegovina zijn de afgelopen dagen verder verhevigd, hetgeen vermoedelijk mede verband houdt met het tegenvallende resultaat van de vredesbesprekingen in Londen vorige week. In diverse delen van de republiek was sprake van offensieve acties van de kant van Kroaten en Moslims. Zij zouden bij Sarajevo pogingen ondernemen om het Servische beleg te doorbreken. Daarbij zouden zij zware verliezen lijden, maar ook enkele successen hebben geboekt. Mede in verband daarmee hebben de Serviërs de beschietingen op de stad verhevigd. Alle delen van de stad liggen nu onder vuur. Ook de posities van de VN-militairen zijn getroffen. Overigens hebben VN-functionarissen de Bosnische strijdkrachten ervan beschuldigd dit in de hand te werken door posities in te nemen in de directe omgeving van de vredesmacht. Denkbaar is dat dit deel uitmaakt van Bosnische pogingen om de strijd te laten escaleren teneinde zo een buitenlandse interventie uit te lokken.

In verband met de voortdurende gevechten is de aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo voor enkele dagen opgeschort. De landingsbaan van het vliegveld is door artillerievuur beschadigd, maar kan nog wel gebruikt worden. De bevelhebber van de VN-troepen in Sarajevo heeft gedreigd zijn eenheden geheel terug te trekken, nu zij hun taak niet meer kunnen uitvoeren en grote risico's lopen.

Ook bij Gorazde, waar eveneens sprake is van een Servisch beleg, zouden de Kroaten en Moslims pogingen hebben ondernomen om de Servische stellingen te doorbreken. Verder was sprake van Kroatische offensieven in het gebied ten oosten van Mostar. "Servische" gevechtsvliegtuigen zouden op sommige plaatsen Kroatische stellingen hebben aangevallen. Zoals reeds eerder gemeld, wijzen deze aanvallen op een voortdurende betrokkenheid van de JNA bij de strijd. Dit lijkt te worden bevestigd door het bericht dat in het Bosnische luchtruim de afgelopen week vliegtuigen zijn gesignaleerd van het type MiG-29/FULCRUM, die uitsluitend zijn gestationeerd in "Joegoslavië".

Een Servische bevelhebber in het noorden van Bosnië-Herzegovina heeft gesteld dat de Kroaten aldaar hun "militaire doelen voor 100% bereikt hebben". Hij stelde dat er over grenscorrecties zal moeten worden onderhandeld of gestreden, omdat er anders geen vrede kan heersen. Dit kan erop wijzen dat de Kroaten erin zijn geslaagd de aanvoerroutes van hulpgoederen naar de Bosnische en Kroatische Krajina's weer af te sluiten.

De leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, heeft de Moslims opgeroepen om te onderhandelen, omdat zij anders de verliezers van de strijd zouden zijn. Hij onderstreepte dat tussen de Bosnische Serviërs en Kroaten nog slechts weinig verschil van mening bestaat. Daarmee lijkt hij te zinspelen op overeenstemming tussen Serviërs en Kroaten over een onderlinge verdeling van Bosnië-Herzegovina, waarbij voor de Moslims op grond van de huidige militaire situatie slechts maximaal 10% van de republiek zou overblijven. Karadzic suggereerde dat de Serviërs bereid zijn om gebied af te staan, zodat ook de Moslims een eigen kanton kunnen vormen. Gelet op de recente Kroatische militaire initiatieven in

delen van Bosnië-Herzegovina is het twijfelachtig of er zelfs tussen Serviërs en Kroaten daadwerkelijk overeenstemming bestaat over het beoogde grensverloop.

in Joegoslavië maakte recentelijk melding van een groep van 300 Kroaten en Moslims, die gedwongen was zich aan te sluiten bij de strijdkrachten van de Kroaten in Bosnië-Herzegovina. Zij zouden van de Kroatische havenstad Split zijn overgebracht naar Grude, ten westen van Mostar. Vermoedelijk zijn dit voormalige leden van de Bosnische strijdkrachten, die eind vorige maand de noordelijke Bosnisch-Kroatische grens waren overgestoken en asiel hadden aangevraagd. Een aantal van hen was reeds destijds door de Kroaten teruggestuurd. Volgens [] vond de inlijving plaats in het kader van de eveneens vorige maand gesloten overeenkomst tot samenwerking tussen de presidenten van Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Het is echter onwaarschijnlijk dat de Bosnische autoriteiten formeel zouden instemmen met de gedwongen rekrutering van Moslims in Kroatische milities.

Alle bij het gevecht betrokken partijen beschuldigen elkaar ervan de door hen beheerste gebieden etnisch te "zuiveren". Leden van andere bevolkingsgroepen zouden met geweld worden verdreven en deels bijeen worden gebracht in concentratiekampen, waar de mensenrechten op grote schaal geschonden worden. De meeste van deze kampen zouden uiteraard in Bosnië-Herzegovina zijn gelegen, maar de Bosnische regering maakt ook melding van deportaties van Moslims naar Servië en Montenegro. Er zijn geen betrouwbare gegevens over de aantallen van deze kampen, laat staan van het aantal mensen dat daarin verblijft. De Veiligheidsraad heeft alle partijen in het voormalige Joegoslavië opgeroepen het Internationale Rode Kruis (IRK) en andere hulporganisaties deze kampen te laten inspecteren. De Servische leiders in Bosnië-Herzegovina hebben dit inmiddels toegezegd, maar er tevens op aangedrongen dat het IRK ook de kampen van Moslims en Kroaten onderzoekt.

Het (pro-)Servische persbureau TanJug maakte begin deze week melding van de arrestatie van enkele tientallen leden van een Servische milisie in Bosnië-Herzegovina door eenheden van de Servische "regering" in die republiek. De gearresteerden zouden zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden. Deze ontwikkeling moet worden gezien tegen de achtergrond van de toezegging van Bosnische leiders tijdens de vredesbesprekingen in Londen, dat zij zich 'zullen inzetten om de autonoom opererende gewapende groeperingen, die de militaire situatie in Bosnië-Herzegovina ernstig compliceren, onder controle te brengen. Waarschijnlijk gaat het hier om een eenmalige actie, waaraan politiek-propagandistische overwegingen ten grondslag liggen. Desondanks heeft de arrestatie van de betreffende groep geleid tot dreigementen tegen de Servische president Milosevic in verband met diens "verraad" aan de Servische zaak.

Volgens een melding van het Servische dagblad Politika zijn in Bosnië-Herzegovina 35 brigades van het reguliere Kroatische leger actief, in totaal 44.000-50.000 man. Zij zouden in het bezit zijn van meer dan 100 tanks, bijna 200 stukken veldartillerie, ongeveer 400 "Stinger" luchtdoelraketten en 700 antitankraketten van het type "Ambrust". Bovendien zouden zij worden ondersteund door twee squadrons gevechtsvliegtuigen. Hoewel het geen twijfel lijdt dat reguliere Kroatische troepen zijn geïnfilteerd in Bosnië-Herzegovina, is het uitgesloten dat de door Politika genoemde aantallen juist zijn. Dit is met name duidelijk waar het de luchtmachtsquadrons betreft. Kroatië bezit hoogstens enkele jachtvliegtuigen, waarvan de inzetbaarheid twijfelachtig is. Ook de genoemde aantallen brigades en personeel, die erop neer zouden komen dat ongeveer een derde deel van het Kroatische leger is overgebracht naar de buurrepubliek, lijken sterk overdreven. In het geciteerde bericht wordt benadrukt dat tegen Servië internationale sancties zijn ingesteld in verband met de

gevechten in Bosnië-Herzegovina. Daarmee wil het artikel in feite vooral ervoor pleiten dat dergelijke sancties ook aan Kroatië worden opgelegd.

Kroatië

Het afgelopen weekeinde zijn in Kroatië presidents- en parlementsverkiezingen gehouden. Hoewel de officiële cijfers nog niet bekend zijn, staat het vast dat de zittende president Tudjman is herkozen. Zijn partij (HDZ) blijft verreweg de belangrijkste in het parlement en zal nu coalitiebesprekingen gaan voeren over de vorming van een nieuwe regering. Overigens hadden ook in de vorige Kroatische regering reeds leden van diverse partijen zitting.

De extreem-nationalistische vleugel van de Kroatische oppositie, met name de leider van de Rechtvaardigheidspartij (HSP), Paraga, heeft bij de verkiezingen slechts 5-6% van de stemmen behaald. De afgelopen maanden waren er aanwijzingen dat Paraga, mede als gevolg van de successen van zijn HOS-militie in Bosnië-Herzegovina, aan populariteit zou hebben gewonnen. Paraga keerde zich tijdens zijn verkiezingscampagne tegen de aanwezigheid van UNPROFOR in Kroatië, die door haar aanwezigheid het onmiddellijke herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden zou doorkruisen. Naar verwachting zal Tudjman, die zich in de verkiezingstijd overigens ook had uitgesproken voor een hardere politieke opstelling, in het slechte verkiezingsresultaat van Paraga c.s. aanleiding zien zijn in de praktijk relatief gematigde koers te handhaven.

Enkele oppositiepartijen hebben de HDZ beschuldigd van verkiezingsfraude. Zo zouden in het Dalmatische district Zadar personen hebben gestemd uit naam van overledenen of gevluchte JNA-militairen. Omdat overal in Kroatië militairen zijn gelegerd of vluchtelingen van elders zijn ondergebracht en in de UNPA's op sommige, maar niet alle, plaatsen kon worden gestemd, bestonden er inderdaad mogelijkheden tot fraude. Het is denkbaar dat hier en daar de uitslagen inderdaad zijn beïnvloed om de steun voor Paraga c.s. te verminderen. Er zijn echter geen aanwijzingen dat de verkiezingsuitslag op grote schaal gemanipuleerd is.

Zoals reeds gemeld, heeft vorige week een bespreking plaatsgehad tussen Servische en Kroatische militaire vertegenwoordigers over de terugtrekking van JNA-eenheden van Kroatisch grondgebied ten zuiden van Dubrovnik. In beginsel is overeenstemming bereikt over deze terugtocht, die binnen acht dagen voltooid zou moeten worden. In tegenstelling tot Kroatische persberichten is echter nog niet bepaald wanneer deze operatie zal beginnen. De JNA heeft verklaard dat de uitvoering van deze overeenkomst afhankelijk is van het afstaan van gebied door Kroatië. Dit houdt verband met de -door de Kroaten geëiste, maar door de JNA principieel afgewezen- terugtrekking van het leger van het schiereiland Prevlaka in het uiterste zuiden van Kroatië. Dit schiereiland is van strategische betekenis, omdat het de toegang beheerst tot de overgebleven bases van de "Joegoslavische" marine in de Montenegrijnse baai van Kotor.

De uitvoering van het VN-vredesplan vordert langzaam. Er zijn nog steeds grote obstakels. Zo stelde de EG-waarnemersmissie recentelijk dat weliswaar een aantal Kroatische brigades is gedemobiliseerd, maar dat de indruk bestaat dat een groot aantal aldus vrijgekomen militairen in Bosnië-Herzegovina is geïnfiltreerd en aan Kroatische zijde deelneemt aan de gevechten. Ook stelden missieleden dat de Kroaten buiten de door UNPROFOR beheerste gebieden doorgaan met het verdrijven van etnische Serviërs. De SG van de VN, Ghali, heeft in een recent rapport overigens gemeld dat ook Kroatische Serviërs uit de UNPA's hun Bosnische volksgenoten assisteren in de strijd en zich daarbij ook schuldig maken aan schendingen van de mensenrechten.

Verder weigeren Servische bestuursfunctionarissen in UNPA-oost met leden van UNPROFOR samen te werken. Zij stellen dat UNPROFOR slechts dient toe te zien op het staakt-het-vuren en zich afzijdig dient te houden van het lokale bestuur. Deze opstelling houdt mogelijk verband met pogingen van UNPROFOR om, in overeenstemming met het VN-vredesplan, (Kroatische) vluchtelingen te laten terugkeren naar UNPA-oost. Indien UNPROFOR hierin niet slaagt, zou dit door de Kroatische regering kunnen worden gepresenteerd als bevestiging van eerdere beschuldigingen van Kroatische zijde, dat UNPROFOR niet voldoet aan haar mandaat, dat is gericht op herstel van het Kroatische gezag in de UNPA's.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" premier Panic heeft opnieuw enkele markante uitspraken gedaan. Zo zou hij reeds de afgelopen week aan de bevelhebber van de Servische troepen in Bosnië-Herzegovina, (de voormalige JNA-)generaal Mladic, hebben opgedragen de "veroverde gebieden" op te geven. Nog afgezien van de vraag welke gebieden daarbij bedoeld zijn, is het uiterst twijfelachtig of Panic de formele bevoegdheid of feitelijke macht bezit om een dergelijk bevel uit te vaardigen. Er is overigens geen sprake van dat de Serviërs in Bosnië-Herzegovina aan de order van Panic gehoor hebben gegeven.

Tijdens bezoeken aan de buurlanden Roemenië, Bulgarije en Macedonië heeft Panic zich uitgesproken voor een conferentie tussen alle voormalige Joegoslavische republieken, zonder vertegenwoordigers van andere landen. Hiermee lijkt hij afstand te nemen van de door EG-voorzitter Groot Brittannië voorgestelde "brede" Joegoslavië-conferentie (met deelname van alle buurlanden en vertegenwoordigers van internationale organisaties als de VN en de CVSE), die eind augustus zou moeten beginnen. Met name Roemenië zou bereid zijn een conferentie als door Panic gesuggereerd, te organiseren. Bulgarije zou de voorkeur geven aan een conferentie van alle Balkanlanden.

Panic, die zich vorige week al had uitgesproken voor "Joegoslavische" erkenning van Kroatië, verklaarde zich nu ook bereid tot onmiddellijke erkenning van de onafhankelijkheid van Macedonië. De Macedonische regering betoont zich in beginsel eveneens bereid (het nieuwe) Joegoslavië te erkennen, maar pas nadat is voldaan aan de "internationale eisen" die aan "Joegoslavië" zijn gesteld, hetgeen neerkomt op beëindiging van de Servische agressie tegenover buurrepublieken. Met zijn uitspraken lijkt Panic vooral te willen onderstrepen dat hij een normalisering van de internationale betrekkingen in de regio nastreeft. Het is echter nog steeds onduidelijk in hoeverre hij ook namens Servië spreekt.

Macedonië

Volgens een mededeling van het Macedonische persbureau heeft Rusland gisteren de onafhankelijkheid van Macedonië erkend. De Russische regering heeft dit niet bevestigd. De Russische president Yeltsin had zich eerder deze week wel reeds uitgesproken voor erkenning van Macedonië onder zijn huidige naam. Hiertegen was geprotesteerd door Griekenland, dat zich verzet tegen erkenning van de voormalige republiek onder de naam Macedonië, aangezien die aanspraak zou inhouden op Grieks grondgebied. In verband hiermee hadden de VS en de EG eerder diplomatieke erkenning afhankelijk gesteld van een naamswijziging, die de -inmiddels demissionaire- Macedonische regering afwijst.

Internationale vredesinspanningen

De Bosnische president Izetbegovic heeft de Veiligheidsraad verzocht het wapenembargo op Bosnië-Herzegovina op te heffen, zodat de Moslims wapens kunnen aanschaffen om zich te verdedigen tegen de Servische agressie. Tevens heeft de Bosnische regering het afgelopen weekeinde haar verzoek om internationale militaire interventie herhaald. Deze verzoeken lijken op groeiende steun te

kunnen rekenen. De Turkse regering heeft, namens de organisatie van Islamitische landen, opnieuw aangedrongen op een interventie in Bosnië-Herzegovina ter assistentie van de Moslims in die republiek. Ook Iran en Saoedi-Arabië zouden zich daarvoor hebben uitgesproken.

Er dient op gewezen te worden dat een eventuele interventie in Bosnië-Herzegovina, in welke vorm dan ook, gevolgen kan hebben voor de positie van de VN-militairen in Kroatië. Indien deze interventie vooral gericht zou zijn tegen de Serviërs, zoals waarschijnlijk is, liggen gewelddadigheden van Kroatische Serviërs tegen VN-militairen, en mogelijk ook EG-waarnemers, voor de hand.

Het Britse ministerie van Defensie heeft berekend dat alleen al voor de beveiliging van Sarajevo 45.000 man noodzakelijk zouden zijn, ondersteund door pantservoertuigen, zware artillerie en (gevechts)helikopters. Voor de beveiliging van de aanvoerroutes naar de stad zouden nog eens 30.000 man vereist zijn. Daarbij werd aangetekend dat dit slechts de veilige hulpverlening naar één stad zou garanderen en waarschijnlijk geen invloed zou hebben op de gevechtshandelingen elders in Bosnië-Herzegovina. Op grond van deze overwegingen wijst de Britse regering een interventie in Bosnië-Herzegovina in beginsel af.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina zijn de afgelopen dagen verder verhevigd, hetgeen vermoedelijk verband houdt met het mislukken van de vredesbesprekingen in Londen. Met name de Serviërs zullen blijven aandringen op onderhandelingen over een feitelijke opdeling van de republiek, maar in hoeverre daadwerkelijk sprake is van Servische onderhandelingsbereidheid, is hoogst twijfelachtig.

Er zijn vooralsnog er geen aanwijzingen dat de Kroaten of de Moslims op de Servische voorstellen in willen gaan. In het licht van de huidige, militaire situatie zien met name de Moslims geen basis voor onderhandelingen. Zij zullen waarschijnlijk blijven proberen een internationale interventie uit te lokken. De bereidheid tot zo'n interventie lijkt aanzienlijk gegroeid onder invloed van de humanitaire noodsituatie in Bosnië-Herzegovina, alsmede de meldingen over wederzijdse etnische "zuiveringen" en concentratiekampen.

Met de verkiezingsoverwinning van de Kroatische president Tudjman zal deze waarschijnlijk zijn relatief gematigde politieke koers voortzetten. De implementatie van het VN-vredesplan zal naar verwachting in het huidige, langzame tempo doorgaan. Er blijven aanzienlijke obstakels bestaan die een volledige uitvoering van het vredesplan in de voorzienbare toekomst vrijwel uitsluiten. De recente ontwikkelingen met betrekking tot het schiereiland Prevlaka onderstrepen dat een heropleving van de gevechten in Kroatië tot de mogelijkheden blijft behoren. Een eventuele buitenlandse interventie in Bosnië-Herzegovina kan tot gewelddadigheden van vooral Kroatische Serviërs tegen VN-militairen, en mogelijk ook EG-waarnemers, leiden.